

1. Inleiding

Deze notitie is gebaseerd op de uitkomsten van de besprekingen over de agenda en positionering van de SER in de achterliggende periode met de Raad, medewerkers van de sociale partners, het SER secretariaat en veel stakeholders van de SER.

1.1 Aanleiding

De grote maatschappelijke en sociaal-economische uitdagingen vragen om een gemeenschappelijke richting van alle betrokken actoren. Nederland heeft te maken met grote uitdagingen op het gebied van het klimaat, biodiversiteit, leefomgeving, digitalisering, sociale ongelijkheid en een laagproductieve economie. Er is wereldwijd, en ook in Nederland, een groeiend besef dat beleid en samenleving, ondernemers en werkenden zich veel meer moeten richten op wat belangrijk is voor het menselijk welzijn en voor een leefbare planeet. Het huidige economische model gaat ten koste van natuurlijke en menselijke hulpbronnen: uitputting van mens en natuur wordt hier en elders zichtbaar en voelbaar. Er zal meer focus moeten komen op onder meer de transitie naar een circulaire economie, meer zelfvoorziening en hergebruik van grondstoffen, met een nadruk op kwalitatieve of selectieve groei. Dat heeft gevolgen voor zowel ondernemers als werkenden en burgers, en ook voor overheden. Nederland staat hier niet alleen in: Europese samenwerking is essentieel om deze uitdagingen aan te gaan.

Tegelijkertijd lopen pogingen om deze uitdagingen aan te pakken vaak vast in de uitvoering: er is een gebrek aan uitvoeringskracht en de regelgeving is te complex. Deze grote uitdagingen kunnen daarom niet alleen door de overheid worden opgepakt en ook niet alleen door de markt, maar vragen om een gemeenschappelijke richting én gezamenlijke aanpak; van overheden, sociale partners, burgers en het maatschappelijke middenveld. Een consistente richting is nodig waarbij de korte termijn wordt verbonden met de lange termijn en tegelijkertijd voldoende snelheid wordt behaald om die grote uitdagingen ook daadwerkelijk aan te pakken. De SER zou vanwege zijn bijzondere rol als adviserend en overlegorgaan hieraan een belangrijke bijdrage kunnen leveren. De Raad kan daarmee tevens bijdragen aan het zo nodige herstel van institutioneel vertrouwen en het tegengaan van polarisatie.

Het concept brede welvaart kan een integraal denk- en doekader bieden om die gemeenschappelijke richting vorm te geven. Hierover is in eerdere Raadsvergaderingen dit jaar ook gesproken. Met dit kader kunnen de verbanden tussen de sociale, ecologische en economische dimensies, hier, nu, later en elders in beeld worden gebracht; juist ook wanneer deze niet direct voor de hand liggen. Daarmee biedt brede welvaart niet alleen een gemeenschappelijke richting, maar ook een integrale benadering die keuzen, uitruilen en synergiën tussen verschillende beleidsdomeinen in beeld brengt. Op die manier kan brede welvaart ook als instrument dienen om inhoudelijke afwegingen over aan te pakken maatschappelijke opgaven inzichtelijk te maken voor politieke besluitvorming en om daarbij te zorgen voor consistent beleid. Dat vereist scherpe keuzes.

1.2 Procesvoorstel

Om brede welvaart verder te concretiseren en het werkprogramma vorm te geven is het voorstel om het volgende proces in te richten:

1. Herijking van de SER-doelstellingen voor het te voeren sociaal-economische beleid: welke doelstellingen passen bij brede welvaart als gemeenschappelijke richting?

- a) Bespreking van de herijking van de doelstellingen in de raad (15 juni)
 - b) Vaststellen van de herijking van de doelstellingen (oktober)
2. Formuleren van de werkagenda: hoe kan de SER deze doelstellingen dichterbij brengen en welke agenda van de SER gericht op de economie van de toekomst past daarbij?
- a) Doelstellingen als uitgangspunt voor werkprogramma (einde jaar)

In de aanstaande Raadsvergadering op 15 juni staat de eerste stap, de herijking van de SER-doelstellingen, op de agenda. Dit document doet daartoe een aanzet, tijdens de raadsvergadering op 15 juni is er nadrukkelijk de ruimte om de doelstellingen open te bespreken. Een eventuele vaststelling van aangepaste doelstellingen naar aanleiding van deze discussie kan in oktober tijdens een Raadsvergadering plaatsvinden. Aan het einde van het jaar kunnen de herijkte doelstellingen dan leiden tot een nieuw werkprogramma gericht op de economie van de toekomst. Het DB heeft ook een collegereeks ingericht ter verdieping van cruciale kwesties en het gezamenlijke beeld daarbij: zoals waar Nederland zijn geld mee verdient in de toekomst, wat daarbij goed werk is, hoe daarbij vorm kan worden gegeven aan Leven Lang Ontwikkelen en welke rol Nederland kan spelen in de EU.

2. Voordelen van een herijking van de doelstellingen

Het herijken van de doelstellingen biedt een gezamenlijke invulling van brede welvaart. De genoemde transities en uitdagingen vereisen een heldere, eigentijdse en breed gedragen missie die oproept, aanzet en committeert tot handelen en die de samenleving het dringend noodzakelijke vertrouwen biedt voor veranderingen en transformaties. Er is een rechtvaardige aanpak nodig die past in het wenkende perspectief van brede welvaart.

Het herijken van de doelstellingen levert daarnaast een aantal voordelen op:

- De leden van de SER committeren zich gezamenlijk aan de herijkte doelstellingen wat stevig draagvlak biedt voor brede welvaart als gemeenschappelijke richting;
- De SER kan de nieuw geformuleerde doelstellingen als heldere missie voor de komende tijd uitdragen in politiek en samenleving en daarmee ook een baken voor noodzakelijke stabiliteit bieden;
- De nieuw geformuleerde doelstellingen kunnen de basis bieden voor het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie op de economie van de toekomst met brede welvaart als uitgangspunt om de eigen adviezen en andere werkzaamheden van een duidelijkere en consistentere richting te voorzien;
- In de praktijk zijn de doelstellingen de afgelopen jaren al stilzwijgend aangepast in verschillende adviezen en verkenningen. Met de nieuw geformuleerde doelstellingen verankert en codificeert de SER tevens hetgeen hij sinds het COV-advies 1992 over die doelstellingen heeft verwoord en eraan heeft toegevoegd.

Waarom moet een herijking van de doelstellingen voldoen?

- Voortbouwen op de drie eerder geformuleerde doelstellingen en de eerdere SER-adviezen waarin deze van nieuwe accenten zijn voorzien (dus 3 doelen);
- De doelstellingen mogen niet te lang zijn en moeten makkelijk te interpreteren zijn;
- De doelstellingen geven invulling aan het algemeen belang en passen bij de werkzaamheden van de SER;
- De doelstellingen belichamen alle dimensies van brede welvaart en kunnen worden verbonden met de SDG's;

- De doelstellingen werken verbindend tussen partijen en groepen met uiteenlopende belangen.

Kader: De huidige doelstellingen (vastgesteld in 1992)

1. De bevordering van een evenwichtige economische groei, binnen het kader van het streven naar duurzame ontwikkeling.
2. De bevordering van een zo groot mogelijke arbeidsparticipatie.
3. De bevordering van de totstandkoming van een redelijke inkomensverdeling.

3. Voorstel voor een nieuwe formulering

1. Het bevorderen van een duurzame, inclusieve en sterke economie.

In deze eerste doelstelling komen alle aspecten van brede welvaart op een gelijkwaardige manier samen: het gaat om economische (ondernemende), ecologische (duurzame) en sociale (inclusieve) welvaart. Met een duurzame economie wordt een economie bedoeld die bijdraagt aan het tegengaan van klimaatverandering, herstel van biodiversiteit en een schone en gezonde leefomgeving. Met een inclusieve economie wordt een economie bedoeld waar iedereen volwaardig deel vanuit maakt, ongeacht arbeidsbeperkingen, gender, seksuele oriëntatie of culturele achtergrond. Met een sterke economie wordt een robuuste economie bedoeld die weerbaar is voor (externe) schokken, waarin ruimte is voor bedrijven om zich duurzaam te ontwikkelen en waarin het verdienvermogen groeit door innovatie en ondernemerschap.

2. Het bevorderen van een volwaardige deelname aan arbeidsmarkt en samenleving.

Daarmee wordt bedoeld op optimale arbeidsparticipatie, kwalitatief waardig (vrijwilligers)werk, op leven lang ontwikkelen, op zorgen voor elkaar en op duurzaam ondernemerschap. Goede en betaalbare zorg en onderwijs van hoge kwaliteit zijn voorwaarden voor een inclusieve samenleving. Ruimte voor zorgtaken en persoonlijke ontwikkeling horen daar ook bij.

3. Het bevorderen van een evenwichtige verdeling van brede welvaart.

Daarmee wordt bedoeld op een evenwichtige verdeling van inkomens, vermogens en gelijke kansen. Een rechtvaardige transitie, waarin niemand achterblijft, is daarvoor noodzakelijk. Deze derde doelstelling gaat zowel over een evenwichtige verdeling van brede welvaart hier en nu, als over de effecten die de Nederlandse economie heeft op de verdeling van brede welvaart elders en later.

Het is belangrijk dat de doelstellingen een duidelijke koppeling hebben en houden met het SER-werk. Om deze doelstellingen te realiseren zijn samenwerking, dialoog en overleg nodig tussen samenleving, bedrijfsleven (ondernemers en werkenden) en overheden, in Nederland en binnen de Europese Unie. Dat vereist ook een passende participatie van alle betrokkenen om die doelstellingen waar te maken. Via een nog op te zetten monitoringsstructuur kan de SER (twee)jaarlijks onderzoeken of zijn werkzaamheden deze doelen dichterbij brengen.

Vragen aan de Raad

Helpen deze doelstellingen om de vele uitdagingen en opgaven van onze tijd en richting de economie van de toekomst aan te pakken?

Zo ja, waarom? Zo nee, wat mist er nog of zou u anders willen zien?

Wat betekenen deze doelstellingen voor het werk van de SER?

Welke problemen die u tegenkomt in uw werk in uw eigen organisatie zijn hieraan gerelateerd?